

ÉBREDÉS

DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN

IRTA

SÍK SÁNDOR

BUDAPEST

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

KIADÁSA.

Ára 1 korona.

ÉBREDÉS

DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN

IRTA

SÍK SÁNDOR

BUDAPEST

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

KIADÁSA.

SZEMÉLYEK:

TÓTH GÁBOR, tanár, tart. hadnagy.

MORVAY MIKLÓS, VIII. o. t. később kadétjelölt.

LUKÁCS BÉLA

SEBES ISTVÁN

NAGY JÁNOS

SZÁNTÓ IMRE

ASZTALOS KÁROLY

HORVÁTH EMIL

HARIS KÁROLY

KÖVESI ANTÁL

LIGETI KÁROLY

SZAPPANOS FERENCZ

BARNA JENŐ

} VIII. o. tanulók.

MORVAY LÁCI, Miklós öccse, II. o. tanuló

A KÁPLÁR

MISKA, tisztiszolga

PISTA, kisfiú.

(Történik az I. felv. 1914. október elején Buda-
pesten, a II. és III. felv. 1915. márciusában, egy
kis kárpáti faluban).

I. FELVONÁS.

(Egy fővárosi gimnázium VIII. osztálya, reggel $\frac{3}{4}$ 8-kor. Az első padban SZÁNTÓ és LUKÁCS egymás mellett, előttük könyvek. HORVÁTH és KÖVESI az ablakban beszélgetnek. HABIS éppen könyveit helyezi el a padban, ASZTALOS kabátját veti le a fogasnál; NAGY éppen belép.)

SZÁNTÓ (Lukácshoz): Itt fordítsd: «Τὸν δ'ἀπαμειβόμενος...»

LUKÁCS: Itten? Jó. «Τὸν δ'ἀπαμειβόμενος...» Önéki válaszolván, így szólt a fellegtorlasztó Zeus. «Δαιμονίη, αἰεὶ μὲν δ'ἔειπ', οὐδέ σε λήθει...» Boldogtalan!...

NAGY (elmegy előttük): Boldogtalanok! Ezek örökké görögöt fordítanak.

ASZTALOS (a fogastól odaszól): Inkább boldogok. Legalább azalatt nem gondolnak rá, hogy még máma matematika is lesz.

SZÁNTÓ (fölnéz): ὦ πόποι! Te, igaz, megvan a példád?

ASZTALOS: Hát tudod, megvanni megvan. A többit ne kérdezd.

NAGY: Mutasd, hogy csináltad? Gyerünk a táblához!

(Asztalos és Nagy a táblához mennek. Asztalos ábrát rajzol és matematikai levezetésbe fog. Ligeti belép, leteszi könyveit és hozzájuk csatlakozik.)

HORVÁTH (Kövesihez az ablakban): Persze, hogy ránk kerül a sor! Mindenre ráke-
rül a sor előbb vagy utóbb! Kérlek, az a borzasztó túlerő! 40 millió ember! Hol vagyunk mi ettől? Mindenre szükség lesz!

HARIS (odalép): Szomorúan állunk, uraim, szomorúan!

KÖVESI: Egyáltalán nem állunk szomorúan! Az oroszok ki vannak verve az országból.

HARIS (gúnyosan): És te ezt elhiszed?

KÖVESI: Világos, hogy elhiszem! Hogy lehet valaki ilyen pesszimista!

LUKÁCS (odafordul): A villamoson azt beszélték, hogy az oroszok kitakarodnak Galiciából. Frigyes főherceg hadiparancsot adott ki. Mellettem egy úr Friss Ujságot olvasott, abban láttam.

KÖVESI: Hol van már az az ujság? Hol az a vezérkari főnök?

HARIS: Igaz, hol késik az a Pista máma?

Különben, úgyse igaz egy szó sem, amit írnak! Mindegy!

KÖVESI (a padot üti öklével): Ujságot nekem! Ujságot! Hivatalos jelentést!

NAGY (megfordul a táblánál): Fiúk, igaz, hogy a Morvay ma megy sorozásra? (körülnéz) Csakugyan, nincs itt!

LUKÁCS: Persze, hogy igaz. Tegnap délután voltam nála. Be is fogják venni, biztos lehetsz benne.

SEBES (könyvekkel, ujsággal belép az osztályba): Reggeli külön kiadás, uraim! Még meleg! Kivertük az oroszokat Ungmegyéből. Előnyomulás Szerbiában. Frigyes Főherceg hadseregparancsa.

KÖVESI: No végre! (elébe megy.)

HARIS (szintén): Halljuk!

HORVÁTH: Halljuk!

ASZTALOS: Olvasd!

NAGY: A katedrára! A katedrára!

SEBES (könyveit leteszi a padra, az ujsággal a katedrára lép s hangosan olvassa): «A Magyar Távirati Iroda jelenti Ungvárról: Csapatainknak az éj folyamán és tegnap reggel Uzsok körül folytatott harcai eredménnyel jártak és sikerült kivenni az ellenséget, amelyet egész Siankiig szorítottak vissza.»

NAGY: Hol van az a Sianki:

SEBES (fölnyenesen): Tessék várni! (zsebére üt, melyben térképek vannak.) Majd mindjárt!

LUKÁCS: Halljuk! (A tanári székre ül.)

SEBES: Hát, ha mindig beszéltek, akkor nem tudok olvasni. (Folytatja.) «... Siankiig szorították vissza. Az egész uzsoki hegy-szoros ismét birtokunkban van.»

NAGY: Éljen!

(Szappanos belép és a hallgatók közé áll.)

SEBES: «Az uzsoki harcokban az oroszok igen súlyos veszteségeket szenvedtek. Ungmegye területén ma már egyetlen orosz sincs. A határvédő csapatok megerősítése egyre tart.» — Na hát! Most itt a térkép. (Térképet vesz elő és azt kibontva magyaráz a többieknek.)

NAGY: Éljen!

TÖBBEN: Éljen!

HARIS: No van is mit éljenezni! Most erősítik a határvédő csapatokat! Épen jókor. Hát eddig mit csináltak?

SZÁNTÓ: Futottak.

HARIS: Elég szomorú!

KÖVESI: Tessék! Hát érdemes ezeknek győzni! Így örülnek azon, hogy az oroszot kivertük az országból!

HARIS: Bocsánatot kérek, csak Ungból, nem az országból!

SZÁNTÓ: Ki tudja, hány helyen vannak még bent.

SEBES: Hát ha azt akarjátok, hogy olvassak, legyetek csendben... «Frigyes főherceg hadseregparancsa. A cs. és kir. hadseregfőparancsnokság a következő...

LACI (bedugja fejét az ajtón): Jé! Nem mentek le a katedráról! Nem szabad!

SEBES:	} (egyszerre, gyorsan)	{	No nézd!
KÖVESI:			Ki ez?
HORVÁTH:			Ejha!

LUKÁCS: Nézze meg az ember az apróságot!

SEBES: Gyere be!

LACI: Hát be is megyek. (Belép.)

HARIS: Ki vagy te, kis ember?

LACI (Harishoz): Nem vagyok én kis ember, mer' én másodikos vagyok!

(Barna belép és helyet foglal az utolsó padban.)

SZÁNTÓ: Te még beszélni is mersz itt? Tudod-e, hogy hol vagy? Ez ám a nyolcadik osztály! Itt csupa bácsik vannak.

LACI: Persze! Bácsik! Tik is épen úgy beszekundáztok latinból, mint mink,

hát tik is csak olyan diákok vagytok, mint
mink.

LUKÁCS: Hol a bátyád?

SEBES: Az ám, hisz' ez a Morvay öccse.
Te vagy a Morvay Laci?

LACI: Persze, hogy én vagyok. Hol a
bátyám? — Szeretnétek tudni, úgy-e?
Sorozáson! Be is veszik. Egyszerre vonul
be a Tóth tanár úrral.

SEBES:	$\left. \begin{array}{l} \\ \\ \end{array} \right\} \text{(egyszerre, gyorsan)}$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Tóth tanár úrral?} \\ \text{Kivel?} \\ \text{Mi az? Mi az?} \end{array} \right.$
LUKÁCS:		
HARIS:		

LACI (összecsapja a kezét): Jé, hát tik nem
is tudjátok?

SEBES:	$\left. \begin{array}{l} \\ \\ \end{array} \right\} \text{(egyszerre)}$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Mit?} \\ \text{Mi van Tóth tanár úrral?} \\ \text{Hát beszélj már?} \end{array} \right.$
HARIS:		
NAGY:		

LACI: Épen most beszélte az udvaron az
igazgató úr a tanár uraknak, mikor jöttem!
Hát a Tóth tanár urat behítták. Hadnagy.

HARIS: Ez már valami. (Pillanatnyi csend.)
(Csengetés.)

LACI: Csöngetnek. Jaj, szaladok; nyolc
óra! (Kifut.)

(A fiúk mintha nem is vették volna észre a csenge-
tést, két csoportba verődve beszélgetnek; az egyik
csoport középpontja (a katedránál) Lukács, a másiké
(az első padnál) Haris.

LUKÁCS: Hát ehhez mit szoltok, fiúk!

SEBES: Hát ez nevezetes esemény!

HÖRVÁTH (hangosan): Örvendetes esemény!

HARIS: Sőt, nagyon is szomorú, mert most Fekete tanár úr veszi át a históriát.

SEBES: Lesz, ami lesz. Férfiasan szembenézünk a veszedelemmel.

LUKÁCS (megnézi az óráját): Nyolc óra elmúlt. Csöngettek már. Mindjárt itt lesz.

HARIS: Há ugyan megtartja még ma az órát.

NAGY: Biztosan eljön. Legalább búcsuzni!

HARIS: Az ám! Fiúk, akkor nekünk is el kell búcsuztatni!

FIÚK	} (egyszerre):	{	Az ám!
SEBES			Persze, hogy el!.
SZÁNTÓ			Persze!

KÖVESI: Szónoklatot kell rögtönözni!

SEBES (Lukács felé): Halljuk az önképzőköri elnököt!

LUKÁCS: Én... nem tudok rögtönözni... Nem vagyok szónok!

(Ligeti, Nagy és Asztalos kapacitálják.)

LUKÁCS: Hát nem bánom... Majd kifőzök valamit... De ne nevesetek ki!

(Félreül az utolsó padba és gondolkodik.)

SEBES: Hát ez igazán szenzáció!

MORVAY (belép): Szervusztok, fiúk! (Szalutál.)

SEBES	} (feléje sietve, egyszerre):	{	Hát? Hát?
HARIS			Mi ujság?
KÖVESI			Beváltál?
LUKÁCS			Nos?

MORVAY: Beváltam. Közös. Harminckettes. Baka. Punktum. (A fogasokhoz megy.)

SEBES: Éljen!

MIND: Éljen! Hurrá!

SZÁNTÓ: Éljen az osztály hőse.

MORVAY (a fogasnál kabátját veti le, megfordul):
Hős? No annak még egyelőre nem érzem magam.

NAGY: De csak örülsz?

MORVAY: Nono! Valami túlságosan épen nem.

HARIS: Megszabadulsz az iskolától.

MORVAY: No, abban igazad van, ez az egy hasznom meglesz belőle.

SEBES (tréfásan mutat rá): Ime, a tiszta jelek! Mit szóljanak akkor az ilyen szerényebb egzisztenciák, mint én?

KÖVESI: De a dicsőség!

SZÁNTÓ: Katonának lenni! Barátom! Katonának!

HARIS: Civil most nem ember!

MORVAY (legyint egyet).

KÖVESI (csalódottan): No, hallod?!

SZÁNTÓ: Én bizony büszke lennék a helyedben.

NAGY: Tiszti-iskolába kerülsz. Te! Az a szép nagy kard! Fogsz fészíteni.

HORVÁTH: Sarkantyú!

SEBES: Ne beszéljetelek, kérlek, összevissza. Kardot nem hordanak a fronton.

MORVAY (Lukácssal beszélget halkán az utolsó padban).

KÖVESI (Nagyhoz): Te, ez nem valami nagyon örül.

NAGY: Az már szent igaz!

SEBES: Ilyenekből lesznek a hősök?

MORVAY (félfüllel hallotta a beszélgetést, idegesen megfordul): Hanem talán nem ártana helyet foglalni. Konstatálom, hogy fél elmúlt. Az urak középiskolai fegyelem alatt állnak és nem szeretném, ha miattam valakit szerencsétlenség érne. Tóth tanár úr, mikor jöttem, a tolyosón beszélgetett.

MIND (elfoglalják helyüket a padban, közben:)

HARIS: Na, ügyse soká tart már az egész!

SEBES: Mi?

HARIS: Az egész iskola-hecc. Januárban érettségizünk valamennyien és megyünk a frontra.

SEBES: Nem is olyan rossz gondolat.

SZÁNTÓ: Én tüzernek megyek, van összeköttetésem a 4-es schwere Haubitzenekhez.

KÖVESI: Tévedés, uraim! Az én apámnak egy kultuszminisztériumi fogalmazó mondta, hogy nem lesz vizsga, csak úgy egyszerűen éretteknek nyilvánítanak bennünket.

NAGY: Uraim, le a kalappal a kultuszminisztérium előtt!

TÓTH TANÁR ÚR (belép, fölmegy a katedrára).

MIND (nagyon halkán): Éljen!

LUKÁCS (a padok elé lép. Eleinte egy kissé akadozik, de azután belemelegszik és folyékonyan beszél):

Mélyen tisztelt Tanár úr!

Nekem jutott az a megtisztelő feladat, hogy szeretve tisztelt Tanár urat ez ünnepélyes pillanatban az egész osztály nevében üdvözlhessem és kifejezést adjak azon érzelmeknek, amelyek bennünket eltöltenek. Valóban, ez a feladat nem könnyű, mert mélyen tisztelt Tanár úr hadbavonulásának híre, amelyet épen az imént hallottunk, bennünket annyira meglepett, annyira készületlenül talált, hogy hirtelelenségben azt sem tudjuk, örülünk-e e hír-

nek, vagy bánkódjunk rajta. Örülünk-e azon, hogy akit eddig a magyar tanár mintaképe gyanánt tiszteltünk és atyai jóbarát gyanánt szerettünk, mostantól kezdve mint hőst csodálhatjuk. Vagy inkább szomorkodnunk kellene-e azon, hogy elvesztünk egy olyan férfiút, aki bennünket megértett és szeretett, egy lelket, amely miértünk élt, egy szívet, melynek minden dobbanása a miénk volt. Ez a két gondolat ellentétes érzelmekkel tölti el szívünket és fájó büszkeséggel mondatja velünk: Isten vezérelje mélyen tisztelt Tanár urat azon a nagy úton, amelyre lép s engedje, hogy dicsőséggel és győzelemmel térhessen vissza minél előbb hű tanítványai közé, akik aggódó szeretetükkel és imáikkal kísérik lépteit a harcok ösvényén!

MIND (nagyon csendesen): Éljen!

TANÁR:

Kedves fiatal Barátaim!

Azok a szép és meleg búcsuzó szavak, amelyeket kedves szónokuk elmondott, jól tudom: első sorban a tanárt, az osztályfőnököt, az előljárót illették. De ebben a

komoly órában, amikor hosszú időre, talán az egész életre utolszor állunk szemben egymással, szabad talán hinnem azt is, hogy némi részben legalább, szólottak bennem az embernek, az egyénnek is. Ha csak valamennyire sikerült megközelítenem azt a célt, amire törekedtem, akkor fölösleges most mondanom önök előtt, hogy szerettem és tiszteltem önöket kezdettől fogva és hogy ez a szeretetem és tiszteletem az évek során át csak növekedett. Önök, akikkel immár nyolcadik éve dolgozunk együtt, meg fogják érteni, hogy némi megilletődéssel jöttem most ide búcsúzni.

És most, mikor búcsúzni akarok, nem tanári, nem nevelői szóval szeretnék megválni önöktől, hanem egy baráti kéréssel. Barátit mondtam, de bajtársit is mondhattam volna. Hiszen én — mi: idősebb nemzedék — csak előre megyünk, önök követni fognak bennünket. Önöket, talán valamennyiüket, talán hamarabb, mint gondolnák, szintén meg fogja találni a haza hívása és nincs benne kétségem, hogy valamennyien hősiecs lélekkel fogják követni ezt a szót. A 48-as idők ifjú hősei

újra a világ elé lépnek. Önök egytől-egyig hősök lesznek: hősöknek kell lenniök. De addig is ne feledjék el, hogy a csatatér hősei a békés munka hőseiből lesznek. Legyenek addig is, míg a haza önökért küld, a munkának, az egész munkának, a jellemnek, a kötelességnek hősei. Nem tudom, más hogy indul a harctérre; hogy én nyugodt, erős lélekkel mehetek, egyedül ennek köszönhetem; akármi történjék velem: ezután is mint eddig, megteszem a magamét, egész lélekkel. Ebben a gondolatban szeretnék önökkel kezét szorítani a viszontlátáskor, ott, itt, vagy (fölfelé mutat) amott. Isten velük! (Az utolsó szavakat kissé reszkető hangon mondja. A végén kissé ideges gyorsasággal veszi kalapját és kimegy.)

(Kissé meghatott csend.)

LUKÁCS: Ez szép volt.

SEBES: Kár, hogy elmegy.

(Csengetés.)

NAGY (hangosan): Eh! Görög lesz! Nézzük, hogy miből élünk.

HARIS: Lássuk csak azt a fordítást!

(Beszélgetve kifelé indulnak.)

HORVÁTH: Szívesen fordítok, de gyere le az udvarra.

SEBES: Kell egy kis szellőzés erre a nagy esetre.

(Lassan mind kivonulnak Morvayn és Lukácson kívül.)

MORVAY (ülve maradt a helyén. Most feláll és a kalapja után nyul).

LUKÁCS (az ajtóban állva maradt): Nem jössz le az udvarra?

MORVAY: Nem, hazamegyek.

LUKÁCS: Eljössz még az iskolába?

MORVAY: Azt hiszem, nem. Sehogy sem érzem itt magamat. Valahogy nem illek már ide, vagy mi.

LUKÁCS: Azt észrevettem, hogy nem kellemesen érzed magad.

MORVAY: Tudod..., tudod..., valahogy nem az vagyok, amit ezek várnának. Én... hozzá voltam szokva... lehet, hogy ostobaság, de ti szoktattatok hozzá... hogy valahogy imponáltam a fiúknak. És ezt szerettem. És most nem imponálok. És ez bosszant. Ezek most azt akarnák, hogy itt lelkesedjek. Talán azt várnák, hogy... hogy a «Talpra magyart» szavaltam. Hát ez nekem nem gusztusom.

LUKÁCS (habozva): Az igazat megvallva, én is azt gondoltam, hogy egy kicsit büszke leszel rá. A tavalyiak, akik be-

vonultak, majdnem mind úgy feszítenek, hogy szinte komikus...

MORVAY: Hát látod, én is komikusnak találنام. És én... én ezt nem tudom.

LUKÁCS: Hiszen nem is arról van szó. De legalább látnák rajtad, hogy szívesen mégy. De így még azt találják gondolni, hogy... (Elhallgat.)

MORVAY: Hát csak mond ki! Hogy félek, úgy-e, hogy gyáva vagyok. Hát... talán van is benne valami.

LUKÁCS: Ugyan már ne mondj ilyet! Én jobban ismerlek.

MORVAY: Bár én ismerném magamat. De látod, épen ez a furcsa és a bosszantó. Nem félek, az igaz, azt talán mondhatom. És mégis: nem örülök a dológnak. Nem értem az egészet. Ostobaság. (Járkál).

TÓTH TANÁR ÚR (belép, int Lukácsnak).

LUKÁCS (elérte az intést, némán kimegy).

TANÁR: Miklós!

MORVAY (fölnez, észreveszi).

TANÁR: Épen most hallom, hogy bajtársak lettünk. Büszke vagy rá, remélem, hogy első vagy az osztályból!

MORVAY (vállat von): Tudja Isten, tanár úr. Nem érzek magamban hősi hajlamokat.

TANÁR: Ezt csak úgy gondolod. Most, az első bizonytalanságban. Tudod, hogy kiskorod óta ismerlek. Majd meglátod, milyen jó katona lesz belőled.

MORVAY: Ki tudja, tanár úr! Túlságosan el vagyok kényeztetve ahhoz, hogy kényelmétlennek ne érezzem ezt a dolgot. Talán... ha... ha nem éltem volna jó-módban, kényelemben mostanáig... talán... ha nem lett volna mindenki mindig kedves hozzám... talán ha nem volnék pesti... akkor talán igen. De így?... (Vállat von.) Tudom, hogy ez nem valami dicső egy állapot, de hát így van és nem akarom magam különbnek mutatni.

TANÁR: Pedig különb vagy.

MORVAY: Nem vagyok, tanár úr. Az előbb, mikor a tanár úr beszélt, akkor éreztem, milyennek kellene lenni és milyen lélekkel kellene most előre nézni. De akkor olyannak kellett volna lennem eddig is. De én sohasem voltam olyan. Lehet, hogy a családom levegője az oka, ahol nem szeretik a koránkelést és máig félnek, hogy megerőltet a tanulás; lehet, hogy az isme-

rösök, akik közt mindig azt láttam, hogy fő a dolgok könnyebb végét fogni; de bizonyos, hogy ritkán tettem olyat, ami nehezemre esett és hogy kevesebb munkával aligha szerzett valaki jeles bizonyítványt. Hát most, hogy legyek egyszerre más? A fiúk szeretnének hőst látni bennem. De én nem vagyok hős, csak egy szürke filiszter, amilyen talán legtöbb van a világon.

TANÁR: Édes fiam, minden filiszter lelkében ott alszik a hős. És ma több filiszterlélekből támadt hős harcol a világon, mint ahányról valaha is énekeltek a költők.

MORVAY: Lehet, tanár úr. De akkor nagyon mélyen alszik bennem.

TANÁR: Hátha ez a mai sorozás volt az első ébresztő! Hátha a nagy, külső világháborún kívül ezt a nagy belső harcot is meg kell vívnod: a filiszter-éned és a benned lakó hős harcát!

MORVAY: Lehet. A tanár úr ismer engem.

(Csend.)

(Az ablak alatt katonák vonulnak el énekszóval.)

TANÁR: Katonák. Szól az induló. Vigan szól. Állunk elébe, úgy-e!... férfiasan!

MORVAY: Egyet ígérhetek: akárhogy lesz, szégyent nem fogok hozni a tanár úrra.

TANÁR: Hát... bajtárs!... a viszontlátásra! (Kézét nyújt.)

MORVAY: A viszontlátásra, tanár úr!
(Melegen, bensőségesen kezét fognak.)

(Morvay az ablakhoz megy, kinyitja, lenéz. Az ének erősebben hangzik.)

Függöny.

H. FELVONÁS.

(Télen, a Kárpátokban, egy elhagyott kis falu szélső viskója. Négy rideg fal, ajtóval, ablakkal. Középen asztal, két szék; az asztalon gyertya. Az egyik falnál pad, a másiknál földre szórt szalma. A szalmán fekszik mozdulatlanul A KÁPLÁR, 30 és 40 év közötti, zömök, szakállas magyar, balkeze felkötve, jobboldalán széles kötés. A szín teljesen sötét. Szélzúgás.)

MORVAY (tapogatózva jön be, kardját bot gyanánt használja; gyűrött ruhában, homloka bekötve. Félig magában): Az ördög vigye el ezt az átkozott sötétséget? ... Halló! Van itt valaki?

KÁPLÁR (fölriad): Ki az?

MORVAY: Van itt valaki? Magyar ember?
(Zseblámpát vesz elő és meggyújtja.)

KÁPLÁR (erőlködve feláll): Örmester úrnak alásan jelentem: Pintér István, káplár.
(Megtántorodik és visszaesik a szalmára.)

MORVAY (odamegy és rávilágít): Édes barátom, hiszen ez a kötés egészen véres. Mi van magával? Hát nem itt van a mi segélyhelyünk?

KÁPLÁR: Örmester úrnak alásan jelen-
tem, itt van a segélyhely.

MORVAY (gyertyát vesz észre az asztalon, gyufát
vesz elő és meggyújtja a gyertyát): Édes lelkem,
ne sokat örmesterurazzon itt, hanem azt
mondja meg, hol vannak a szanitécek?
Az orvosok?

KÁPLÁR: Elmentek.

MORVAY: Elmentek? Hova?

KÁPLÁR: Jelentem, úgy volt az, hogy
nagyon löttek erre a muszkák. A másik
házat már föl is gyújtották. Hát parancs
gyűtt, hogy el kell szállítani a betegeket.
Hátrább köll vonulni Zsirkára.

MORVAY: Hát magát mért hagyták itt?

KÁPLÁR: Mert már nekem úgyis mindegy.
Énbelülem úgyse lesz ember. Azér' be-
kötöztek.

MORVAY: De hiszen ezen a kötésen
egészen keresztülázott a vér. Nem sokat
érték hozzá, de azért megpróbálok segí-
teni. Csak volna kötőszерem. (Előveszi a zseb-
kendőjét és megújítja a kötést. Közben): Hogy
kapta ezt a sebet, barátom?

KÁPLÁR (kötözés közben): Dél tájba lehetett.
A karomba kaptam az első. A balba.
Srapnell volt. Csúnyán helybehagyott. Meg-

látott a fénrik úr Szabó, mer' amellet
feküdtem, nagyon fain ember, aztán azt
mondta, hogy nem lehet várni, mindjárt
el kell mennem a Hilfsplatzra. Volt egy
jó komám, a Jámbor Jóska, a mi falunkba
való. Az azt mondta, eljön velem, egy
darabig majd visz, aztán majd megtámaszt,
hogy léphessek. Hát eleinte jó is volt.
Hanem egyszer elkezdtek lövöldözni ránk.
Mondok a komának, hagyjon engem, majd
csak elkinlódok valahova, szaladjon vissza
az árokba, még ninçsen messze. Aszongya:
«Nem úgy van az, komám; földim vagy,
csak nem hagylak itt vesztedre, nem vagyok
én olyan ember, magyar ember vagyok
én». Hanem vesztire szólt. Egy srapnell
fejbetalálta szegényt, úgy ott maradt, egy
hangot se szólt többet. Isten nyugosztalja
igen nagyon jó ember volt. Ha el nem
jön velem, most is ember lehetne. Én
meg ide a derekamba kaptam egy darabot.
Találtam egy puskát, azzal elkinlódtam
valahogy idáig. Itt oszt' bekötöztek. Hanem
a doktor nagyon rázta a fejét, mikor meg-
nézett. Estefelé megint elkezdte löni a
muskla a falut, aztán a szanitécek elmentek.
Engem pedig, az volt a parancs, itt köll

hagyni. Hát így maradtam itt. Aztán, az elébb, alighanem elszundítottam egy keveset.

MORVAY (kész a kötözéssel): Így, ni. Hát már most mi lesz? Tudna járni, hogy utánuk mehetnénk?

KÁPLÁR: Bajos lesz, de majd megpróbálom. De még egy kicsikét hagy pihenjek.

MORVAY: Nem bánom. Magamra is rámfér. (Leül a székre.) Lehet már három órája, hogy nekivágtam a hegyoldalnak. Cudár egy dolog az, lefelé mászni ezen a vizes kövön. Mikor még a feje is zúg az embernek... Nem jó dolog sebesülni lenni.

(Rövid szünet.)

KÁPLÁR: Örmester úr, hogy kapta a sebit?

MORVAY: Ostoba dolog. Egész délután a gödörben feküdtünk és lőttek bennünket és senkinek se lett baja. Csak azt nem tudtuk, hol az ellenség. Egyszer belém szállt az ördög és meg akartam nézni, merre vannak. Fölemelem a fejem, hát még a szemem ki sem dugtam, már eltalált a gazember. A koponyámba, itt jobbról. Streifschuss. Nincs benne a golyó, bekötözték ott mindjárt. Az első percben

azt hittem, meghalok... Megvártam, míg egy kicsit sötétedni kezdett, aztán elindultam. Tudok járni a lábamon. Nem fáj. Csak lázam van.

(Szünet.)

MORVAY: Honnét való maga, bácsi?

KÁPLÁR: Szadárul. Hát az ifiúr?

MORVAY: Én budapesti vagyok. Diák vagyok odahaza.

(Szünet.)

MORVAY: Mit csinálnak most odahaza?

(Kis szünet.)

KÁPLÁR (csendesesen): Az ám, mit csinálnak?

(Szünet. Szélzúgás.)

KÁPLÁR (lassan, inkább magának): Most odahaza ülnek a szobában. Este van most. Az asztalon ég a lámpa.

MORVAY (épen úgy): A villany ég. Mind otthon vannak. Lent a köruton zúg a vilamos. Odafönt csendes a szoba.

KÁPLÁR: A Julisom az asztalnál ül. Azt gondolja: «Hol jár most az én uram?» Édesapám olvas. Egész nap dolgozott, már kifáradt. Hatvan éves már, de azért bírja a dolgot. Trágyát hordott a földekre; most jó fagyos az országút. Most talán olvas. Kalendáriumot, az újat. Vagy ujságot.

Háborús ujságot. Tudom, búsul édesapám. Tudom, mondja: «Nem jön vissza a mi Pistánk többet. Mert az mindent úgy csinál, ahogy köll, azt mindég odaállítják, ahol legjobban lőnek; egyszer csak eltalálják». Édesanyám nem állja. Tudom, mondja is: «Dehogy lövik! Van ott más is elég, akit meglőjjenek. Eddig se lőtték meg. Jó az Isten!» De azért ő sajnál a legjobban. A Jóskám a leckéjét írja, palatáblára ír palavesszővel. Mondja neki a Juliska: «Tanuld a kátét, mert bezárnak holnap az iskolába». Mondja a Jóska: «Engem nem zárnak be, még sose zártak be, én tudom a kátét, mondta a mester úr is. Szentképet is kaptam.

(Szünet.)

MORVAY: A papa nincs otthon, a mama zongorázik. A kis öcsém a leckéjét tanulja. Mind én rám gondolnak. Mind a hárman. A mama talán sír is.

(Szünet.)

KÁPLÁR: Most odahaza is tél van. Szép fehér minden.

(Szünet.)

MORVAY (idegesen felugrik és járkál, hirtelen megáll a káplár előtt): Mondja... bácsi... hát

aztán... hogy vélekedik maga erről a háborúról?

KÁPLÁR (vállat von): Hogy vélekedek?... Mán minek volna énnekem vélekedni? Nem jó az. Arra valók a nagy urak Budapesten meg Bécsben, miniszterek, generálisok. Azért tartják őket. (Újra vállat von.) Nem az én dolgom, nem is tudok hozzá. Én gazdaember vagyok. A föld, az az én tudományom. Az az én dolgom. Az ország dolga nem az én mesterségem.

MORVAY: Sohasem gondolt arra, hogy miért van ez a háború?

KÁPLÁR: Mér? Mert kéne a muszkának, meg a rácnak a földünk... Jó föld, szó sincs róla. Jó volna neki. Hát mink nem engedjük.

MORVAY: Eljön az ember ide a csatatérre, otthon hagy mindent, amiért élni érdemes. Itt fázik, koplal, nyavalyát szerez, kínlódik, talán el is esik, vagy még rosszabb: nyomorékká lesz. Hát kinek hasznos ez?

KÁPLÁR: Kinek? Az országnak. Mindenkinnek. Ha nekem nem, hát a kisfiamnak. Elvegyék a földjít, amit becsületes munkával szereztem neki, én, meg az apám, meg az öregapám?

MORVAY: De mit szóljon az, akinek nincsen földje?

KÁPLÁR: Van édesanyja, meg testvére. Meg aztán még ott a becsület is! Magyar ember az ember!

MORVAY: De hát mégis, szívesen van itt?

KÁPLÁR: Hogy szívesen-e? Nem mondom, jobb otthon. De hát ha egyszer szüksége van az emberre az országnak! Hát akkor el kell jönni.

MORVAY: Szívesen jött el?

KÁPLÁR: Harmincötéves ember vagyok, feleségem van, kis fiam van. Ríttak, mikor eljöttem. Szó sincs róla, nem olyan könnyű ott hagyni az ilyen gyenge népet. De hát ha egyszer muszáj, hát muszáj. Csak jó szívvel jön azért az ember.

MORVAY: De itt meg is lehet halni!

KÁPLÁR: Nagyon!

MORVAY (egyszer-kétszer ideges léptekkel elmegy előtte szóltanul, aztán megáll. Hirtelen): Nem fél a haláltól?

KÁPLÁR: Félni? (Vállat von.) Keresztény katolikus ember vagyok én. Az úr talán nem az?

MORVAY: Én... de... igen... én is az vagyok...

KÁPLÁR: Mikor eljöttünk, meggyóntam. Rendben van a számadásom. Egyszer hal meg az ember. Jó az Isten.

MORVAY (gyorsan járkál föl és alá).

KÁPLÁR (Elalszik.)

MORVAY (Leül az asztalhoz és elgondolkozva ül.)

(Kívül lépések.)

MORVAY (meghallja): Ki az? Van itt valaki?

(A zaj elhallgat.)

MORVAY (fölszall): Ki az?

GYERMEKHANG (kívül): Én.

MORVAY (az ajtó felé indul.) Ki az az én?
(Kinyitja az ajtót.)

GYERMEKHANG: Pista. (Belép egy 7—8 éves kisfiú.)

MORVAY: Hát te ki vagy?

PISTA: Én Pista vagyok, a tanítóék Pistája. Szabad bejönni?

MORVAY: Gyere, gyere! Mit keresel te itt?

PISTA: Itt világos volt, hát idegyöttem. A többi házban sötét van mindenütt. Oda-kint is sötét van. Úgy félek. Maga úgy-e jó ember, bácsi? Mert maga magyar.

MORVAY: Persze, hogy jó ember vagyok. De hát mondd már, mi járatban vagy? Ki az édesapád?

PISTA: Tanító úr!

MORVAY: Hol van?

PISTA: Hol van? Szerbiában van. Mert az is katona, olyan mint maga.

MORVAY: Hát az édesanyád?

PISTA: (Sírva fakad.)

MORVAY: Mi az? No; ne sírj kisfiam (Az asztalhoz vezeti, megsimogatja). No, légy hát okos. Mi történt az édesanyáddal? Valami baj érte?

PISTA: Nem is igaz, nem halt meg. A Juhászék Jóskája azt mondja, hogy édesanyám meghalt, mikor a házunk égett. De nem is igaz. A Jóska hazudik. Mondta a Feri bácsi, hogy elment a többiekkel, a jegyzőék kocsijával.

MORVAY: Hát mi történt tinálatok? Leégett a házatok?

PISTA: Hát persze, hogy leégett, mikor belelőtték a muszkák.

MORVAY: Mikor?

PISTA: Délután. Sokat lőttek. Nagyon sokat. Úgy dörgött. Mi házunk is meggyuladt, a jegyzőéké is.

MORVAY: És az édesanyád?

PISTA: Édesanyámmal a jegyzőéknél voltunk. Édesanyámék a Mari nénivel azt be-

szélték; hogy el köll menni a faluból. Akkor kiabáltak a gyerekek az uccán, hogy ég a házunk. Aztán akkor édesanyám hazaszaladt, hogy elhozza a holmit, amit el akartunk vinni.

MORVAY: És te?

PISTA: Én a Mari nénivel maradtam. De egyszer oda is beütött a lövés. Jaj, de borzasztó volt (Összerázkódik). Akkor mindenki szaladt. Azt kiabálták, hogy a pincébe! a pincébe! Én szaladtam haza, édesanyám után, de a Feri bácsi meglátott s levitt a pincéjükbe. Ott voltunk estig.

MORVAY: Ki az a Feri bácsi?

PISTA: Az az öreg kisbiró. Mondta, hogy édesanyám elment már a többiekkel, mer' fölrakták a holmit a jegyzőék kocsijára és elmentek. Estére mink is megyünk utánuk. Azután sokára később már nem lövöldöztek és a Feri bácsi kibújt a pincéből, hogy majd szétnéz. Azt mondta, csak várjak szépen, mindjárt értem jön. De nem is jött értem.

MORVAY: És te magad maradtál a pincében?

PISTA: Magam bizony. Sötét volt. Hi-

deg volt. Úgy féltem. Meg fáztam. Nem mertem ottmaradni, hát fölöttem én is. De nincsen a faluban senki. (Pityeregve :) Édesanyámhoz akarok menni.

MORVAY: Ne félj semmit, fiacskám, majd elviszünk valahogy az édesanyád után. (Főáll.) Hanem, hogy most mit csinálók veled? ... (Az alvó káplárra néz).

PISTA: Éhes vagyok. Adjon kenyeret, bácsi.

MORVAY: Kenyerem, az bizony nincsen fiam... Hanem... Megállj csak, (Kutat a zsebében) lám... szerencsére van egy kis darabka csokoládé tegnapról. Nesze. (Odaadja.)

PISTA: (Felkapaszkodik az asztalra és úgy eszegeti a csokoládét.)

MORVAY (a székre ül és mosolyogva nézi): NO, Laci, jól esik?

PISTA: Mért mondja, hogy Laci? Én nem vagyok Laci. Én Pista vagyok.

MORVAY: Hát, tudod, nekem is van egy kisöcsém. Ha rád nézek, arra gondolok. Azt hívják Lacinak. És én azt nagyon szeretem. Most azt gondolom, hogy te az vagy. Azért téged is nagyon szeretlek.

PISTA: Erős az a Laci? Erősebb, mint én?

MORVAY: Hát tudod, ő idősebb már nálad. Ő már nagy iskolába jár. Nézd, milyen szépen tud írni. (Tábori lapot vesz elő.)

PISTA (nézi:): Én nem tudom olvasni. Nyomatottat jobban tudok. (Kérő hangon:): Olvassa el!

MORVAY: No hát ide hallgass: (olvass) «Kedves Miklós bátyám! Hogy érzed magad? Mink hál' Istenek nagyon jól, csak a mama nagyon sokat sír utánad, de ha mondják, hogy ne sírjon, akkor azt mondja, hogy nem sír; mert büszke az ő hős fiára. (Megáll, gondolkodik.)

PISTA: Nincs több?

MORVAY: De igen. — A félévi értesítőm jó volt, nem volt hármasmom. Tegnap nagy ünnepély volt és az igazgató úr beszédet mondott, és azt mondta, hogy a hősök a harctéren életüket adják értünk és legyünk hálásak és büszkék rájuk, és a fiúk mind rám néztek és én nagyon büszke vagyok rád. Csókol szerető öcséd, Laci.» (Csend.)

PISTA: Bácsi, maga egy hős?

MORVAY: Én (fölkel)... nem... én csak egy... különben lassan már magam is kezdem azt hinni... Tudod, fiam, most talán én is az volnék, ha kellene.

PISTA: Mért most?

Ébredés.

MORVAY: Azért, mert te itt vagy!

PISTA: Azért?

MORVAY: Azért. Mert most már látom, hogy miért kell hősnek lenni.

PISTA: Miért?

MORVAY: Teérted! Te kis földönfutó! Te kis fölgyújtott falu! Te kis szegény Magyarország!

PISTA: Mért kis Magyarország? Nem értem.

MORVAY: Az nem baj, majd megérted egyszer. (Járkál.)

PISTA (ásít).

MORVAY: Álmos vagy. Feküdj le. Csinalok neked egy kis vackot. (A padra teszi köpenyét és lefekteti a fiút. Aztán az asztalhoz ül, előveszi a tábori lapot és olvasni kezdi.)

HANG (kívül): Erre, erre. Mégis vannak itt emberek.

MORVAY (felriad).

TÓTH TANÁR ÚR (hadnagyi ruhában belép; MISKA követi): Adjon Isten jó estét!

MORVAY (bámulva kiált fel): Tóth tanár úr!

TANÁR: Miklós fiam! Te vagy az? Hát ez már igazán érdekes. (Megrázza a kezét.) Megsebesültél?

MORVAY: Semmi, csak egy kis horzsolás. Hogy kerül ide a tanár úr?

TANÁR: Hogy ám! Az nem is olyan egyszerű dolog. De előbb a legfontosabbat! Te a Füzesséry-csoportnál vagy?!

MORVAY: Ott.

TANÁR: Akkor épen te kellesz nekem. Hol az ezredtörzsetek? Nem ebben a faluban? Nekem az az utasításom.

MORVAY: Itt volt, ez a viskó volt a segegyhely. De az ellenség fölfedezte és tűz alá fogta. Visszavonultak Zsirkára.

TANÁR: Zsirkára? Akkor, Miska, fiam, megyünk tovább.

MISKA (aki eddig némán állt az ajtóban): Igenis, hadnagy úr.

MORVAY: Tovább? Rögtön? De hát miért? És hova?

TANÁR: Úgy nézz ránk kettőnkre, hogy mink őrzőket vagyunk. Négyen indultunk, maradtunk ketten. A 206-os magaslatot védjük; egy zászlóalj. Az ellenség a hátunkba került. Valami cseh ezred állt mellettünk, azok eresztették be őket. Hát, ha reggelre segítséget nem kapunk, mind ott maradunk. Azért indultunk ezzel a patrullal hozzátok. Tűzvonalon vágunk át, ket-

ten szerencsésen megmaradtunk. Mikor ideértem a faluhoz, azt hittem, célnál vagyunk. De hát Zsirkára most át kell vágni a Basa-völgyön. Az is lüzvonalban van, ha ide is lőttek. Hát, ha észrevesznek, póruljárhatunk. De mindegy. Miska, megyünk.

MISKA: Igenis, hadnagy úr.

TANÁR: Ha nem volnál megsebesülve és nem volna olyan nagy a veszedelem, azt mondanám, gyere velem, hazaviszlek a törzsedhez. De így jobb lesz itt várnod meg a reggelt. Akkor aztán, ha sikerül a dolog, érted jövök, ha nem... akkor úgylis mindnyájan az ördögé vagyunk.

MORVAY: Én nem mehetek. Nekem dolog van itt. Egy haldokló magyarom van, meg egy kisfiam. (Rájuk mutat.)

TANÁR: Észre sem vettem őket a sötétben. Hát, Miklós fiam, szeretnék veled beszélni egy pár szót, magadról is, de most nincs idő, a kötelesség sürget. A viszontlátásra!

MORVAY: Isten vezérelje a tanár urat!

(Kezet fognak. A tanár és a legény elmegy.)

MORVAY (Az ajtóban megállva néz utánuk.)

KÁPLÁR (fölebredt; halkán): Örmester úr!

MORVAY: Itt vagyok, barátom!

KÁPLÁR: Örmester úr, megteszi, ha szépen megkérem valamire?

MORVAY: Mondja, mondja, édes jó barátom, mi a kívánsága?

KÁPLÁR: De jó hozzám az ifiúr, áldja meg az Isten. (Kis szünet. Egyre jobban erőlködve): Itt a köpönyegem zsebében van egy zacskóban egy pár forintom, azt küldje el, ha teheti, a Julisomnak. Meg még valamit. Nézze -erőlködve kivesz valamit a zsebéből), itt van ez a cifra rojt. Valami muszka tiszt vállálul való. Ezt vigye el a Jóskámnak. (Mosolyogva.) Mikor eljöttem, nagyon mondta, hogy hozzak neki valami szépet a háborúból. Nagyon szereti a cifra holmit. Hagy örüljön neki. Emlékbe lesz neki... az apjától. (Visszahanyatlík.)

MORVAY (melléje térdel): Úgy lesz, édes barátom.

(Szünet.)

KÁPLÁR: Jött a mult héten a századnakegy pakk. Csupa Szűz Mária-kép volt benne. Szétkapkodták. Nekem nem jutott belőle.

(Szünet.)

Örmester úr!... Ha meghaltam... mondjon értem egy... Miatyánkot. Mer' én meghalok... Jó lélekkel halok ám meg. Meggyóntam, hogy elgyüttünk. A lelkemben van az én szentséges Úr Krisztusom... Szegény parasztember vagyok én odahaza... Szép az, ilyen ügyefogyottnak... hogy a hazáért halhat meg. (Hátrahanyatlík és meghal.)

(Szünet.)

MORVAY: Meghalt! (Néhány pillanatig mozdulatlanul nézi; majd letakarja a testet.) Ez hát a halál! (Gondolkozva az asztalhoz megy és leül.) Egy halott. És egy kis gyerek... És én... És holnap?...

(Szélzúgás.)

(Függöny.)

III. FELVONÁS.

(Ugyanott. Reggel. — A káplár teste a szalmán letakarva: a fiú a padon alszik; Morvay az asztalra dölve alszik.)

PISTA (felül a padon, szemét dörögli, nyújtózkodik, körülnéz, észreveszi az alvó Morvayt, mosolyogva felugrik, odaszalad és a fülébe súgja): Jó reggelt!

MORVAY (felugrik): Ta vagy az, Pista? (körülnéz.) Reggel van.

PISTA: Máma megyünk el az édesanyámhoz?

MORVAY: Máma, máma. De előbb még van egy fontos dolgunk. (A káplárra mutat:) Látod, itt van ez a bácsi!

PISTA: Alszik.

MORVAY: Alszik, fiam, nagyon is alszik. Meghalt szegény. El fogjuk temetni.

PISTA: De nincs itt pap.

MORVAY: Sajnos, nincs. Hát majd mi ketten imádkozunk fölötte.

TÓTH TANÁR ÚR (hangja kívül): Csak vigyázva, Miska. Így ni. — (Bejönnek. Tóth

tanár úr Miskára támaszkodva lép. Bal lábát kissé felemelve tartja. A székhöz bicegnek s ott leül.)

MORVAY: Jézusom! Tanár úr! Mi baja van? (Elébe siet.)

TANÁR (kezet nyújt.) Semmi, fiam, semmi. Egy ostoba puskagolyó a ballábamban. Gyerekség az egész; de a csontot aligha nem összetörte. Nem tudok rálépni.

MORVAY: A híradás! A híradás! Sikerrült?

TANÁR: Sajnos, nem. (Csend.) El vagyunk veszve.

(Szünet.)

PISTA: Mért vagyunk elveszve?

MORVAY: Csitt! Ül le, fiam, szépen a padra és csendben légy. Ez a bácsi visz el az édesanyádhoz!

PISTA: Kezít csókolom, bácsi. (Leül csendesen a padra.)

MORVAY: De hát hogy lehet az?

TANÁR: Meg van szállva a 204 es domb is. Annak az aljában kellett ellopózkodnunk. Sejtették, hogy megpróbálunk kitörni. Fényszórókkal dolgoztak. Észrevettek és egész sortüzeket adtak ránk. Hát az egyik eltalált. De, ha nem talált volna, akkor sem mehetünk tovább, mert az egész

völgykatlanra be vannak löve. Lehetetlen-ség ott keresztül jutni élőlénynek. Hát... most már... vége mindennek.

(Szünet.)

PISTA: De az édesanyám jó helyen van, bácsi, úgy-e?

TANÁR: Bizony, fiam, ha ebből a falu-ból való, alighanem nagyon jó helyen van.

PISTA: Mikor megyünk hozzá?

MORVAY (Járkal): De hát nem lehet az mégsem. Mindennek vége volna? Teljesen be vagyunk zárva?

TANÁR: Hát ide nézz. (Térképet húz elő.) Itt vagyunk mi. Ezen a dombon van az én csapatom. Itt vannak a tieitek. — Ez a muszka vonal előttünk. Itt Orosz-kutnál, nyomták be a mieinket, itt voltak a csehek. Ez már az ellenségé: Erről nyomulnak a mieink mögé. Itt ez az út az erdő mellett már tegnap délután tűz alatt volt; itt jöttünk át tegnap, itt lőtték le két emberemet. Ez a falu is már tegnap tűz alatt volt, mint mondod. Az este le kellett kerülniök egy sereggel délnek, mert most már a Basavölgyet is tűz alatt tartják. — Más út nincs. Előbb-utóbb a tieiteket is hátbakapják.

MORVAY: Hát a hegy? Itt vannak az én embereim a másik oldalon. Erről még el lehet jutni oda. Csak meg kell mászni a hegyet. Ide nem is lőhetnek, mert ez kívül esik a lőtávolságon.

TANÁR: Lehetetlenség. Nem lehet azt megmászni, most, télvíz idején. Máskor is olyan meredek, hogy szinte járhatatlan. Most olyan síkos, akárhány helyen, mint a jég. Ki bírna oda feljutni?

MORVAY: Én!

TANÁR (riadtan): Te? Hova gondolsz? Gondolj inkább a sebedre.

MORVAY: Ej, mit seb! Ez a kis horzsolás? Tegnap még volt egy kis lázam, de ma már azt is kialudtam. Mi az nekem! El vagyok határozva.

TANÁR: Ugyan kérlek, ne bolondozz. (Kinéz az ablakon.) Nézz oda! Nézd azt a hegyet! Hát nem istenkisértés oda feljutni akarni?

MORVAY: Nem, mert az Isten nevében indulok. Csak nem hagyom elveszni ezt a sok derék magyart. Meg ezt a kis fiút. Nézze, tanár úr... lehet, hogy csalódom... de én úgy látom... úgy hasonlít a kis öcsémhez!

TANÁR: De hát ostoba beszéd az egész: ha puská nem ér el odáig, a tetőre már lőhetnek ágyúval és biztos, hogy van velük. Tudod, hogy az orosz egy emberre is szalvékat ad.

MORVAY: Eh, hát aztán? Nem oly könnyű egy embert ágyúval eltalálni. Ki tudja, meglátnak-e. Meglapulok. Különben is csak egy kis darabon vagyok fődözetlen oda-fönn, ha az erdőből kiérek.

TANÁR: Szerencsétlen, hisz épp arról van szó. Kötni való volna a tüzéségük, ha oda már be nem lőtte volna magát!

MORVAY: Hát aztán? Legalább meg kell próbálni, amit lehet.

TANÁR: Nem, nem! Lázban beszélsz, kérek. Különben is majd elmegy akkor a Miska.

MORVAY: Nem tanár úr, a Miska nem megy el, őrá szüksége van a tanár úrnak. És öneki — úgy-e Miska — családja van, gyermekei.

MISKA (miután bejöttek, lerakta a holmiját, leült a padra, elővette a kenyérzsákot és szalonnát eszeget. Föláll): Mi tagadás, őrmester úr, három pulyám van odahaza Félegyházán.

MORVAY: Hallja, tanár úr! Neki családja van. Énrám senkinek sincs szüksége. Az

édesanyám talán sokat sír majd, de az öcsém majd kárpótolja értem. Én nem hagyok betöltetlen helyet magam után. Különben is ez a jó ember félegyházi magyar, alföldi ember: nem is tud hegyet mászni. Én két nyáron át jártam apámmal a svájci hegyeket! Megyek.

TANÁR: Szerencsétlen! A biztos halálba indulsz. Nem jössz vissza többet, ha neki-vágsz.

MORVAY: Nem, nem, nem! A tanár úrnak nincs joga tartóztatni! Épen a tanár úrnak a legkevésbé. Emlékszik tanár úr, mit mondott Pesten a búcsuzásnál az iskolában? Hogy a háború fel fogja ébreszteni bennem az alvó hőst. A tanár úr szava volt az első ébresztő. A tanár úr a felelős, ha talpra állt, ami eddig aludt bennem. Hát most a tanár úr újra el akarja allatni?

TANÁR (nem felel).

MORVAY: A háború első nyomasztó benyomásai valami tompa súlyt dobtak a lelkemre. De mikor az első idegsokk elmúlt, fölzúgott körülöttem valami lélek-rázó zürzavar és bennem a tanár úr szava, mint egy izgató, szuggeráló jóslat. Érez-

tem, hogy megfordul velem a világ, hogy minden, ami régi, elmúlt és eltűnt és jönni fog valami új, valami más; más leszek. Hős? nem tudom; az valami nagyot jelent, kimagaslót, ez pedig valami nagyon egyszerű és természetes: embernek kell lenni, nem alvajárni, mint azelőtt! (Izgatottan járkál.)

(Szűnet.)

MORVAY: Aztán jött a fejsebem és ez a viskó és ez a szegény ember itt (a káplárra mutat). És ez megmutatta nekem, hogy mit tesz embernek lenni. És hogy hogy kell élni és meghalni. És ez a kisfiú megmutatta azt is, hogy miért kell élni és meghalni. És most egyszerre másképp látok és érzek mindent, mint azelőtt. Érzem, hogy ez az igazi. — A tanár úr kitette magát a sortűznek és én gyáva legyek? Hát meg akar fosztani a tanár úr attól, hogy életemben először okom legyen becsülni magam és azt gondolni, hogy nem vagyok rosszabb a tanár úrnál!

TANÁR (kezét nyújtja): Eredj fiam. Nem tartóztatlak. Büszke vagyok rád.

MORVAY: És most, tanár úr, kérem valamire. (Pistát az asztalhoz vezeti.) Ezt a fiút

vegye védelmébe. Mentse meg valamikép, ha eljön a veszedelem; vigye anyjához, ha megmenekülnek és ha él még. És ezt a szegény embert temessék el becsülettel. És... és... ha rákerül a sor... írjon egy levelet az édes anyámnak. És írja meg neki, hogy vasárnap áldoztam...

TANÁR (meghatva): Meglesz fiam.

MORVAY: A viszontlátásra, tanár úr! Si-etni kell, az idő múlik. (Kézet fog a két férfival, Pistát homlokon csókolja és elmegy.)

(Szünet.)

PISTA: Bácsi kérem, hova megy az a bácsi?

TANÁR: Azt nézi, fiam, hogy hogyan juthatunk el az édesanyádhoz.

PISTA: És baja lehet akkor? Bántja valaki?

TANÁR: Bízunk, fiam, a jó Istenben, hogy nem lesz baja. Imádkozzál érte, kisfiam.

PISTA: Imádkozok, Miatyánkot. (A padra ül, keresztet vet, imádkozik.)

MISKA (Az ablakhoz megy és nézi a távozó Morvayt): Jelentem alássan, az őrmester úr nagyon szalad a hegynek. Már a kertek alatt fut.

TANÁR: Add ide a hátizsákot. Irni akarok.

MISKA: (Odaadja, aztán visszamegy az ablakhoz.)

TANÁR (Tábori levelezőlapot vesz elő, a zsebéből pedig ceruzát. Irni kezd): ... A budapesti ...

MISKA: Mán odaért az erdő szélire.

TANÁR (Ir): ... 8. osztályának ... Egy elhagyott, összelőtt faluban, egy rossz viskóban írom ezeket, ahol könnyü lábsebbel ülök ...

MISKA: Mán nem lehet látni a fáktul.

TANÁR: ... Csodálatosak a jó Isten útjai. Itt találkoztam Morvay Miklóssal, aki fejsebbel került ide ...

MISKA: Mán ott mászik az irtáson. Csak most meg ne lássa a muszka! Hogy mászik! Hogy lehet úgy?

TANÁR: ... Fiúk, tisztelettel gondoljanak erre a derék fiúra. Valósággal hős gyanánt viselkedett és ...»

MISKA: Mán mingyán kiér az erdőből. Mer ugy mén, mint a szél!

TANÁR (leteszi a ceruzát): Nem tudom folytatni. Nincs itt az eszem. Miska!

MISKA: Parancs!

TANÁR: Vidd oda ezt a széket az ablakhoz. Odamegyek.

MISKA: Igenis. (Odaviszi.)

TANÁR: Most segíts. (Odabiceg a legény segítségével és leül.)

MISKA: Rögtön kiér a tetejére.

TANÁR: Most!

MISKA: Ott van ni!

PISTA (Odaszalad): Szabad nekem is?

TANÁR: Nézd fiam, ott megy a mi hőszünk.

MISKA: De hogy mászik!

TANÁR: Mint a zerge.

PISTA (ujjongva): Mindjárt fölér! Mindjárt fölér!

MISKA: Mekkoraakat ugrik.

TANÁR: Ilyenre is csak lázban képes az ember.

MISKA: No!... elcsúszott!

TANÁR: Elesik! Lezuhan!

PISTA: Fölkelt! Fölkelt!

MISKA: Kapaszkodik tovább!

TANÁR: Csak meg ne lássák.

(Nágyon messziről tompa dörrenés).

PISTA: Ágyú!

TANÁR: Meglátták!

MISKA: Ott robban, ni!

PISTA: Ott a füst!

TANÁR: Srapnell!

PISTA: Nem találták el! Nem találták el!

TANÁR: Gyenge lövés. Száz méterrel előtte!

MISKA: Mán mindján hiába lőnek rá!

PISTA (felsikolt): Elcsik!

TANÁR: Csak megbotlott abba a nagy kőbe! Ne féltsétek!

(Újra dörrenés).

MISKA: Lövés!

PISTA: Nem talált!

TANÁR: Mögötte! Hibás!

MISKA: Mi az ott! Katonák!

TANÁR: Hol?

MISKA: A másik hegyen, ott, eme' mellett!

PISTA: Magyarok!

TANÁR: Csakugyan, a mieink. Hogy lehet az? Persze: meghallották az ágyúzást.

MISKA: Patrul!

TANÁR: Int nekik.

MISKA: Már meglátták.

TANÁR: Ni, ott egy tiszt!

MISKA: Kitarja a karját. Jelt ad.

TANÁR: Nézd, nézd, jönnek!

PISTA: Milyen sokan!

MISKA: Rajvonal. Integetnek neki.

TANÁR: Már megadta a jelt. Ni, most a keziből tölcseért csinál.

MISKA: Átkiabál!

PISTA: Mennyi szurony!

TANÁR: Meg vagyunk mentve. Jönnek a magyarok. (Megöleli a fiút).

PISTA: Éljen a haza!

(Ágyúdörrenés).

MISKA: Megint lövés.

PISTA (felsikolt): Jézuskám!

TANÁR: A fejéhez kap! (Feltápáskodik a székről.)

MISKA: Fölötte a füst!

TANÁR (visszahanyallik a székre, rekedten):
Imádkozzunk, fiacskám. (Átöleli a fiút.)

MISKA: }
• PISTA: } (keresztet vetnek.)

(Nagyon messziről hallaní, amint egy trombita rohamra fúj.)

(Függöny.)

Nihil obstat.

Dr. Desiderius Bita,
censor dioecesanus.

Nr. 2040.

Imprimatur.

Strigonii, die 1. Maii 1916.

Ludovicus Rajner,
episc., vic. generalis.

FRONTON ÉS **FRONT MÖGÖTT**

Ifjúsági operette 5 felvonásban, 17 szereplővel.

■ ■ ■ ■ ■ IRTA ■ ■ ■ ■ ■

Dr. MARCELL MIHÁLY

■ ■ A VERSEKET IRTA ■ ■

FODOR GYULA

ZENÉJÉT SZERZETTÉK

UTHEGYI ENDRE és TAKÁTS ISTVÁN

Ára 1 korona.

Ifjúsági színdarabok.

	Korona
Három színdarab fiatal leányok számára. Irta <i>Bokor Malvin</i>	1.—
Boldogország. Irta <i>Erdősi Károly</i> . Keresztény szociális dráma. Három felvonásban előjátékkal. 21 férfi, 3 nő és statiszták. Ára füzve	2.—
10 példány előadási joggal	15.—
Az igazság felé. Társadalmi színjáték 3 felvonásban. Kiválóan kath. egyesületek használatára. 8 férfi, 1 nő és statiszták. Irta <i>Erdősi Károly</i> . Füzve	—50
Ősi erények. Történelmi színjáték Hunyadi János korából. 3 felvonásban. Irta <i>Erdősi Károly</i> . 9 férfi, 2 nő és statiszták. (Népirat 198.) Ára	—60
József Egiptomban. Bibliai dráma 3 felvonásban. Irta <i>Schwabl József</i> . Fordította <i>Küzdő Aurél</i> . 15 férfi és statiszták. Fél vászonkötésben	—80
Rákócziért! Regényes színmű 3 felvonásban. II. Rákóczi Ferenc korából. Irta <i>Erdősi Károly</i> . 22 férfi, 1 nő és statiszták. Füzve	—80
Sejanus. Történelmi dráma 5 felvonásban. Irta <i>G. B. Lemoyne</i> , átdolgozta <i>Cussián</i> . 10 férfi és statiszták. Félvászonkötésben	—70
Színjátékok Ifjúsági Színpadra. Irta <i>Pokorny Endrúel</i> . I. kötet. (Tartalma: Vértanú család. — Morus Tamás.) Ára kötve	1.60
— II. kötet. (Tartalma: A padlásszobában. — Az örökség. — Inkognitó. — Az igazgató úr. — A fogadás.) Ára kötve	1.60
Ami fentart minket. Karácsonyi életkép az iparos világból. Irta <i>Erdősi Károly</i>	—50
A tékozló fiú. Bibliai zenés színjáték 4 felvonásban. Irta <i>Madarász Flóris dr.</i> Zenéjét készítette <i>Küzdő Aurél</i>	—60
Zenei rész hozzá	3.—
Szent Erzsébet. Ifjúsági színmű. Irta <i>Pannon</i>	—60
Műkedvelő színpadok vezérkönyve. Katholikus körök, egyletek, otthonok, nevelőintézetek, iskolák színirendezői és szereplői számára. Irta <i>Stoff Károly</i> . Ára félévaszonkötésben	1.60
A kalandosok. Ifjúsági színmű. Irta <i>Vörösváry Ernő</i>	—32
A megtért katona. Hazafiás karácsonyi játék 3 felvonásban. Irta <i>Kertész Kálmán</i>	—40

Megrendelhetők a Szent-István-Társulat könyvkereskedésében, Budapest, IV. ker., Kecskeméti-utca 2. sz.